

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ТАКТУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Добрідень А. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри виховних технологій та педагогічної творчості

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

У сучасних умовах перед педагогічною наукою і практикою стоїть завдання переосмислити з гуманно-демократичних позицій сутність і технологічні підходи до застосування педагогічного такту, поставити у центр виховної роботи добрі людські стосунки вихователя з вихованцями. Сьогодні як ніколи такі проблеми стають актуальними. Це пов'язано з розвитком демократичного суспільства в нашій країні, при якому на перший план постає людина як особистість, що вимагає до себе уваги і доброзичливого ставлення.

Актуальними для підвищення ефективності педагогічного процесу є розкриття властивостей і якостей особистості вчителя початкової школи, що дозволяють успішно оволодівати технологіями застосування такту в освітній та виховній роботі, виявляти умови, при яких педагогічні вміння вчителя переростають в його професійну звичку тактовного впливу на вихованців. Слід взяти до уваги, що тактовність має виховне значення не тільки в діяльності вчителя, в спілкуванні батьків з дітьми, а й у всіх видах діяльності.

Аналіз наукових праць дослідників проблеми педагогічного такту дозволив зробити висновок про те, що найбільш досліджуваними категоріями, пов'язаними з проблемою педагогічного такту, є: етичні знання й уміння представника педагогічної професії, що є передумовою педагогічного такту (Л. Альошина, В. Гусоєв, В. Писаренко, І. Писаренко, В. Чернокозова, І. Чернокозов); педагогічна культура, компонентом якої виступає педагогічний

такт (О. Гармаш, М. Васильєва, М. Гриньова, І. Ісаєв, П. Садчикова, Л. Спирін); стиль поведінки, в якому виявляється педагогічний такт учителя (С. Акбієв, А. Водейко, Д. Самуйленков, Є. Саннікова); мистецтво спілкування вчителя з іншими учасниками педагогічного процесу (А. Бардін, М. Богданова, А. Борисова, Б. Бушелєва, Е. Гришин).

Дослідники проблеми педагогічного такту по-різному трактують це поняття: іноді такт ототожнюють з якостями вихованості, і тоді це поняття прирівнюється до поняття ввічливості; тактовність – це ставлення вчителя до справи навчання і виховання; педагогічний такт – це специфічний інструмент впливу, що вимагає наявності професійних педагогічних якостей: майстерності, творчого потенціалу, моральних почуттів [5, с. 105].

Педагогічний такт – це почуття міри в поведінці і діях вчителя, що включає в себе високу гуманність, повагу до гідності учня, справедливість, витримку у відносинах з дітьми, батьками, колегами [6, с. 43].

Розглядаючи такт як міру педагогічно доцільного впливу, А. Макаренко встановив: вибір індивідуального підходу до вихованців у конкретній педагогічній ситуації, делікатний дотик до особистості дитини дозволяють встановлювати з ним добрі людські стосунки. Педагогічна майстерність у застосуванні такту вихователем, полягає в умінні керівника виховного колективу емоційно ідентифікувати себе з кожним вихованцем, адекватно зрозуміти його думки і переживання [3, с. 111].

Педагогічний такт – результат творчості вихователя, його моральна поведінка, яка ґрунтується на нормах гуманності і включає найбільш доцільний, безболісний шлях виховання, а також відповідальність вихователя за дії. Тактовність виступає вимогою морального життя і свідчить про педагогічну майстерність вчителя.

Питання теорії і технології педагогічного такту змістовно висвітлені в гуманно-особистісній концепції Ш. Амонашвілі, яка включає ідеї, наукові і духовні цінності, систематизований і узагальнений передовий досвід гуманістичного виховання. Педагогічний такт характеризується як особистісно-

орієнтований вплив на дитину, що включає мистецтво любові до дітей, свободу вибору, радість спілкування та пізнання. У цьому впливі і взаємодії вихователя з вихованцем провідна роль відводиться духовно-моральному становленню особистості, формування у дитини благородної людини шляхом підвищення його душі, розвитку розуму, прагнення до прекрасного [1, с. 68].

Такт відноситься до моральних регуляторів педагогічного процесу і ґрунтується на морально-психологічних якостях вчителя.

Основними елементами педагогічного такту є:

- вимогливість і повага до вихованця;
- вміння бачити і чути учня, співпереживати йому;
- діловий тон спілкування;
- уважність, чуйність педагога.

Педагогічний такт багато в чому залежить від особистих якостей педагога, його кругозору, культури, волі, громадянської позиції та професійної майстерності. Він є тією основою, на якій ґрунтуються відносини між вчителями та учнями.

Якості особистості, що характеризують професійно-педагогічну спрямованість учителя початкової школи, є передумовою і концентрованим виразом його авторитетності. Якщо в рамках інших професій звучать вирази «науковий авторитет», «визнаний авторитет у своїй області», то у вчителя може бути єдиний і неподільний авторитет особистості [4, с. 135].

Авторитетом користуються вчителі високоморальні, з гуманістичною спрямованістю особистості, милосердні, які вміють співчувати іншому, зрозуміти його і в той же час ділові, справедливі, принципові, працьовиті, оптимістично налаштовані. Це все є загальнолюдськими якостями і властивостями педагогічної професії.

Педагогом-майстром може бути тільки той, хто присвятив своє життя дітям, хто сам має ті якості, які він прищеплює своїм учням. Нове покоління може виховати тільки по-новому мислячий і творчо працюючий педагог [2].

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що педагогічний такт і культура вчителя початкової школи є цілісною системою елементів, яка виражається в гармонійному поєднанні моральної свідомості, емоційної культури, моральних переконань і моральної поведінки.

Вищим рівнем педагогічного такту вчителя початкової школи є вироблена, сформована вихованням і освітою, самовдосконаленням і самоосвітою здатність і готовність будувати свою поведінку і професійну діяльність відповідно до системи ціннісних орієнтацій, суспільно прийнятих норм, ідеалів і вимог, професійного обов'язку та моральної відповідальності за результати своєї праці.

Література:

1. Амонашвили Ш. А. Образ и образование // Три ключа. Педагогический вестник. – М.: Изд. дом Шалвы Амонашвили, 2001. – Вып. 5. – 124 с.
2. Добридень А. В. Педагогічна майстерність – складова професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи [Електронний ресурс] // Інституційний репозитарій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини: <http://dspace.udpu.edu.ua:8181/jspui/handle/6789/8967>
3. Макаренко А. С. Некоторые выводы из моего педагогического опыта // Избранные произведения: у 3-х т. – К.: Радянська школа, 1984. – Т.3. – С. 110–126.
4. Мірошник З. М. Структура особистості вчителя початкових класів: рольовий підхід : [монографія] / Зоя Михайлівна Мірошник. – Х. : ФЛП Шейнина Е. В.; ХНПУ, 2011. – 306 с.
5. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога: навчальний посібник / Л. Л. Хоружа. – К. : Академвидав, 2012. – 208 с.
6. Федорова Л. Г. Формування педагогічного такту – основа професійної підготовки майбутнього фахівця / Л. Г. Федорова // Актуальные вопросы в современной науке [сб. научных докладов]. – Варшава, 2013. – Часть 3/2. – С.42–50.